

v pravdivost okolností v žádosti uvedených a pokud asi v tom směru jest možna kontrola, načež předloží žádost i s výsledky konaného šetření ministerstvu financí, jež o ní v souhlase s ministerstvem obchodu pak rozhodne; ministerstvo obchodu má v důležitějších případech slyšeti též obchodní komory.

V. Celní řízení v obchodu upravovacím (viz úřední poučení k cel. a monop. řádu § 178):

1. Zboží, jež má býti v tuzemsku přetvořeno, upraveno nebo zpracováno, budiž podrobena při dovozu, zboží tržební při vývozu pečlivému, všestrannému šetření, budiž odváženo a zřejmým označením, pokud to jest možno, opatřeno, neb alespoň zevrubně popsáno.

2. Předsevzal-li úřední úkon, týkající se zboží na nejistý prodej dopravovaného, jiný celní úřad, než hlavní celní úřad na celní čáře zřízený, budiž zboží úředně uzavřeno a odkázáno na příslušný úřad jsoucí v místě, kde má zboží celní území opustiti.

3. Rovněž má býti zboží, které se nazpět přes celní linii převáží, podrobena co nejpřísnějšímu šetření dle zásad platných o dovozu zboží za tím účelem, aby úřad mohl přesně posouditi, zda-li to jsou tytéž předměty, které s výhradou cla prostého návratu byly přivezeny nebo vyvezeny.

4. Zpracované zboží k vývozu určené budiž ohlášeno s udáním druhu, počtu kusů a čisté váhy, jakož i způsobu zpracování a pohraničního úřadu celního, přes který zboží má býti vyvezeno, úřadu, u kterého dovoz jeho byl zanesen.

5. Totožnost zboží budiž zjištěna zkoumáním známek na jednotlivých kusech připojených, čistá váha odvážením. Vždy však musí býti všechno zboží odváženo, kdežto známky totožnosti při větších zásylkách mohou býti ověřeny toliko po různu na jednotlivých kusech, a to z pravidla na polovičním počtu kusů, ano u hlavních celních úřadů neb u vedlejších a nižších úřadů k tomu zvláště zmocněných toliko na 5% z nich.

6. Zboží takto přezkoušené budiž pod dozorem revisních úředníků zabaleno, uzavřeno a brutto zváženo, načež i s průvodním listem se vypraví na úřad, kde má celní území opustiti. Předložené prohlášení původního zasylatele opatřené osvědčením o vykonané revisi a vypravení zboží se podatelí opět vrátí (nař. min. fin. ze dne 17. října 1855 č. 15889 č. 199 ř. z.).

7. Zpracované tkaniny lze z pravidla beze cla dopravit zpět do celního území toliko u onoho úřadu, který v původním prohlášení byl naznačen. Přeje-li si příjemce v tomto směru změny, má podati příslušnou žádost u dotyčného úřadu do 3 týdnů před zasláním zboží.

8. Žádost za cla prostou dopravu jinakého zboží než tkanin, jež za účelem opravy, zpracování nebo zušlechtnění do tuzemska bylo přivezeno, u jiného než původního zasýlacího úřadu, budiž podána, prve než zboží zasýlacím úřadem bylo vypraveno, a úřady obstarávající celní správu, je-li vůbec možno totožnost zboží zajistiti, ustanoví pak přihlízejíce ke konkrétnímu případu, jaké opatření k tomuto účelu se má učiniti.

Řízení veřejné a tajné.

I. Část všeobecná.

Veřejnost opanovala řízení soudní již u nejstarších národů, jichž soudcové povolávání byli z lidu. Toto veřejné a zároveň ústní řízení přešlo

v tajné a písemné teprve zavedením procesu církevního (kanonického), jehož vliv byl dalekosáhlý. Tak zavládly záhy i v řízení soukromoprávním zásady: tajnost a písemnost. Toliko v Angli zachovaly se vedle soudů porotních i starogermánské instituce veřejnosti a ústnosti a to, jak v řízení civilním, tak i v řízení trestním. Již v nejstarších dobách převládala tu zásada ústnosti a veřejnosti tou měrou, že i přípravné vyšetřování konalo se veřejně a ústně, když vydání v obžalovanost vysloveno bylo porotci. Francie sdílela stejný osud s Německem, neboť i tu dřívější starogermánské řízení ovládané zásadou veřejnosti a ústnosti zatlačeno bylo církevním procesem inkvišicním. Důkladnou reformu způsobila teprve revoluce. Dekretem ze dne 4., 6., 8. a 11. srpna 1789 bylo ve Francii zavedeno opětně soudní řízení veřejné a ústní, a trvá až dosud. V Rakousku a Německu bylo řízení, jak ve věcech trestních, tak i civilních od středověku až do doby nejnovější tajné a písemné. Bezprostřední posouzení skutečností i materialu průvodního soudcem nalezacím scházelo tu právě tak, jako nějaká kontrola se strany veřejnosti. Poměry tyto vyvolaly během tohoto století všeobecnou snahu po veřejnosti a ústnosti, která stávala se stále mocnější, až konečně kýženého svého cíle dosáhla. Zákonodárství rakouské vyslovilo totiž ve státním základ. zákoně ze dne 21. prosince 1867 č. 144 ř. z. (čl. X.) zásadu, že jednání před nalezacím soudcem ve věcech civilních i trestních mají se předsebráti ústně a veřejně. Vztahuje se tedy veřejnost na jednání před soudem nalezacím zahrnujíc v to i prohlášení rozsudku a usnesení. Veřejnost řízení spočívá v tom, že kromě účastníků i dospělé osoby obojího pohlaví, jichž přítomnost důstojnosti soudu na ujmu není, přístup mají do soudních místností, v nichž jednání se odbývá. Vyloučena zůstává tedy veřejnost bezvýjimečně při všech poradách soudu a při vyšetřování přípravném v řízení trestním, ježto porady náležejí ku vnitřním záležitostem soudním, na něž strany v žádném směru zákonného vlivu nemají. Tajnost vyšetřování přípravného jest pak nutnou podmínkou pravomoci trestní, z jejíž přirozené povahy ona vyplývá.

II. Řízení soudní civilní.

V civilním řízení soudním rozeznáváme jest t. zv. veřejnost vzhledem ku stranám a veřejnost všeobecnou. Prvá záleží v tom, že každé straně sděleny býti mají všechny námitky, skutkové i právní povahy, jakož i všechny návrhy odpůrcovy a sice dílem doručením stejnopisu příslušného podání, dílem nahlédnutím neb doručením opisů protokolů a podání protokolárních, jakož i konečně dovolením nahlédnutí ve spisy soudní. Veřejnost všeobecná pak záleží v tom, že řízení soudní před nalezacím soudem jest každému přístupné. Tato má za účel netoliko, aby oživeno bylo právní vědomí lidu, nýbrž má přispěti též k utvrzení bezpečnosti právní tak, aby každý byl úplně přesvědčen, že zákon a právo vykonávají se v mezích platného řádu právního a nikoli libovolně, a aby jednak soudce, jednak i zástupci stran podrobeni byli kontrole veřejné. Dalším důležitým důsledkem řízení veřejného jest též, že všechna civilní jednání lze uveřejniti tiskem, čímž dostanou se tato ve známost i kruhům nejširším. Starý Josefský soudní řád přijal sice zásadu veřejnosti vzhledem ku stranám, jakožto nezbytnou náležitost každého civilního řízení soudního, nikoli však zásadu veřejnosti všeobecné, která toliko v řízení bagatelním výrazu došla. Naproti tomu spočívá nový soudní řád téměř úplně na zásadách: ústnosti, veřejnosti a bezprostřednosti řízení. Jednání

před rozhodujícím soudem, počítajíc v to i prohlášení soudcovského rozhodnutí, koná se veřejně. Jakožto posluchači mají přístup toliko dospělé neozbrojené osoby. Osobám, které svou veřejnou službou jsou zavázány nositi zbraň, přístup nesmí býti zabráněn (§ 171 c. ř. s.). Veřejnost budiž vyloučena, když by tím ohroženy byly mravopoctnost nebo veřejný pořádek, nebo je-li odůvodněna obava, že by veřejnosti jednání k tomu zneužito bylo, aby jednání bylo rušeno nebo aby zjištění stavu věci bylo znesnadněno. Mimo to může soud k návrhu třeba jen jedné strany veřejnost vyloučiti, když pro rozhodnutí právní rozepře přetřásány a dokazovány býti musí příběhy života rodinného. Veřejnost může vyloučena býti pro celé jednání nebo pro jednotlivé části jeho; k prohlášení rozsudku nesmí se její vyloučení nikdy vztahovati. Jak dalece vyloučena jest veřejnost některého jednání, jest zapověděno veřejně rozhlašovati obsah jednání (§ 172 civ. ř. s.). Jednání o návrhu na vyloučení veřejnosti koná se v sezení neveřejném. Usnesení o vyloučení veřejnosti musí prohlášeno býti veřejně. Proti němu není samostatného prostředku opravného (§ 173 civ. ř. s.). Vyloučí-li se veřejnost, může každá strana žádati, aby dovoleno bylo, by mimo jejího zmocněnce jednání přítomni byli tři její důvěrníci. Skutečně ustanoveným soudcům, pak konceptním úředníkům zastupitelství státního a ministerstva práv a advokátům dovolen jest přístup i při vyloučení veřejnosti, pokud veřejnost nebyla vyloučena z důvodu v § 172, odst. 2. civ. ř. s. uvedené (§ 174 cís. ř. s.). Požadavek, aby jednání bylo veřejné, neplatí pro výslech nebo slyšení jedné neb ohou stran, které podle předpisů civ. ř. s. předcházejí před usnesením o návrhu. Výslech stran, svědků, znalců a jiných osob, mimo jednání před rozhodujícím soudem konaný, děje se rovněž s vyloučením veřejnosti (§ 175 civ. ř. s.).

Dle motivů vládní osnovy má veřejnost působiti k tomu, aby jednání získalo na vážnosti, udání stran a svědků na pravdivosti, a by odstraněny byly průtahy, které původ mají v nepoctivosti a týrání. Proto byla vyloučena veřejnost tam, kde by jí jednání spíše rušeno, než podporováno bylo, vyšetření skutkového stavu spíše stíženo, než usnadněno. Tu není veřejnost ospravedlněna, nýbrž je jmenovitě stranám značnou překážkou při výkladu věci. Následkem pochopitelného studu, vyjeviti okolnosti, které dosud známy nebyly, zůstalo by při vyličování děje mnoho důležitých okolností temnými. Vlastní význam a hodnota veřejnosti přicházejí k platnosti vlastně jen při přelíčení, na jehož základě se rozsudek vynáší. V tom směru byla též zásada veřejnosti v cizích zákonodárstvích uplatněna a i u nás obmezuje se jen na hlavní stadium řízení soudního, jak trestního, tak i civilního, totiž přelíčení. Řízení přípravná veřejna nejsou.

III. Řízení soudní trestní.

V řízení trestním jest, jak již podotčeno, jen líčení hlavní veřejným. Veřejnost jest tu nařízena pod následkem zmatečnosti. Dospělým a neozbrojeným osobám jest dovoleno, obcovati líčením hlavním jako posluchači. Nicméně nelze osobám, jež veřejnou službou ku nosení zbraně zavázány jsou, přístup zabrániti. Vyloučení veřejnosti jest důvodem zmatečným jen tehdá, když nastalo bez řádného usnesení soudu neb z pohnutek neodpovídajících § 229 tr. ř. (rozh. ze dne 3. září 1875 č. 6927 a ze dne 27. února 1882 č. 13276). Veřejnost hlavního líčení může býti vyloučena toliko z důvodu mravnosti a pořádku veřejného. O vyloučení rozhoduje soudní

dvůr, buď z povinnosti úřední, neb k návrhu žalobce neb obžalovaného, poradiv se o tom v sezení tajném, nálezem důvody opatřeném, který jest písemně vyhotoviti a proti němuž není prostředku opravného. Toliko osoby trestním činem ve svých právech dotknuté, soudci skutečně ustanovení, konceptní úředníci státního zastupitelstva a ministerstva spravedlnosti a obhájcové v listině zanesení nesmějí ani z tajných líčení hlavních nikdy vyloučení býti. Jak obžalovaný, tak účastník soukromý neb žalobce soukromý mohou žádati, aby přístup 3 důvěrníkům jich dovolen byl. Nařízení tajného sezení lze na základě § 229 tr. ř. žádati po vyvolání věci a po celé jednání kdykolivěk. Vyloučení veřejnosti lze naříditi buď pro část jednání nebo pro celé. Prohlášení rozsudku však musí se státi vždy veřejně (§§ 228 až 231 tr.).

IV. Řízení před říšským soudem.

Jednání před říšským soudem jsou ústní a veřejná. Veřejnost může z důvodu mravnosti a veřejného pořádku usnesením soudu býti vyloučena. V každém takovém případě má každý účastník právo, žádati, aby 3 důvěrníkům jeho přístup dovolen byl (§ 23 zák. ze dne 18. dubna 1869 č. 44 ř. z.). Viz čl. Soud říšský.

V. Řízení před správním soudním dvorem.

Tu platí ustanovení odst. IV. (§ 29 zák. ze dne 22. srpna 1875 č. 36 ř. z.). Viz čl. Dvůr soudní správní.

VI. Řízení před soudem kasačním o zmatečných stížnostech jest veřejné dle předpisů §§ 228—231 tr. ř. (§ 287 tr. ř.). Viz čl. Stížnost zmatečná.

VII. Líčení před státním soudním dvorem jest veřejné a ústní (§ 20 zák. z 25. července 1867 č. 101 ř. z.). Viz čl. Ministři a Dvůr soudní státní.

VIII. V řízení správním konají se skoro výhradně veškerá jednání se stranami, jakož i řízení trestní neveřejně. Viz čl. Řízení trestní policejní.

IX. Řízení v trestních věcech důchodkových vylučuje přísně každou veřejnost. Viz čl. Přestupky důchodkové.

Řízení ve věcech manželských.

I. Část všeobecná.

Řízení ve sporech manželských upravoval dv. dek. ze dne 23. srpna 1819 č. 1595 sb. z. s. Dvorní dekret tento byl zachován i na dále v platnosti čl. I. uv. z. k novému c. ř. s. ze dne 1. srpna 1895, ovšem ale třeba bylo přizpůsobiti jej změnám zavedením nového c. ř. s. v posavadním řízení sporném nastalým. Proto bylo vydáno na základě čl. LV. uv. z. k c. ř. s. nařízení ministra spravedlnosti ze dne 9. prosince 1897 č. 283 ř. z., jímž předpisy shora dotčeného dv. dek. v souhlas byly uvedeny s předpisy nového c. ř. s. Nařízení toto nabylo platnosti současně s novým c. ř. s., tudíž 1. lednem 1898 (§ 19 cit. nař.). Dvorní dekret z 1819 upravuje jednak řízení o rozvodu od stolu a lože (§§ 1—12), jednak řízení o neplatnosti a rozloučení manželství (§§ 13 až 19) (k tomu srj. §§ 93 nn. o. o. z.). Povšechně pak uvéstí sluší:

1. Výlučně příslušným pro spory a nedobrovolný rozvod, neplatnost neb rozloučení manželství je sborový soud I. stolice a sice ten, v jehož obvodu měli manželé své poslední společné bydliště (§§ 50 č. 2, 76 j. n.). Měli-li manželé bydliště své v cizině, lze žalovati u obecného